

בחר שפה | ▼

הדפס חזור לכתבה המקורית

ט"ו אדר, תשע"ז | 13.03.2017 | 20:50

 on-line

מלחמת האמוניה 2: חיפה כימיקלים לוקחת הימור מסוכן

Print Edition

 הדר חורש
 03/11/2017

החברה מנסה לקדם הקמת מפעל אמוניה בתקווה לעכב את סגירת המכל, אבל מסתכנת באסון כלכלי; ובקרב היצרנים מתחזקת התחושה שבנוסף לייבוא, הם נאבקים גם בשחיתות

ג'ולס טראמפ, יו"ר **חברת חיפה כימיקלים**, הצטייד בשבוע שעבר ביועץ אסטרטגי חדש ויצא לבליץ ראיונות בתקשורת. המסר פשוט: משרותיהם של אלפי עובדים (3,500 לפי הספירה שלו) מונחות על הכף כתוצאה מההחלטה על סגירת מכל האמוניה בחיפה. אם תסכים המדינה להשקיע כ-700 מיליון שקל בהקמת מפעל אמוניה חלופי, אומר **טראמפ**, הוא יהיה מוכן להשקיע סכום דומה ולפתור את הבעיה. תוך שלוש שנים אפשר יהיה להקים את המפעל ולסגור סופית את המכל המסוכן.

טראמפ יודע שהמאבק אבוד. הניסיון להביא למצלמות הטלוויזיה עובדים המתחננים על מקום עבודתם היה תרגיל מעניין ביחסי ציבור, אבל אין מצב שקולם של המובטלים הפוטנציאליים יגבר על מצוקתם של אלפי אזרחים החשים שחייהם תלויים מנגד, כאשר אלפי טונות של נוזל נדיף ורעיל מאיימים להתפרץ מתוך המכל הענק. לכן נהנים ראש עיריית חיפה, יונה יהב, והשר לאיכות הסביבה, זאב אלקין, מאהדה ציבורית כאשר הם קוצבים את ימיו של המכל, בעוד אנשיו של טראמפ מתקשים למצוא בן שיח בקרב מקבלי ההחלטות.

יש רק שני אנשים המסוגלים אולי לקבל את ההחלטה הסבוכה: שר האוצר משה כחלון וראש הממשלה בנימין נתניהו. מדובר בהוצאה משמעותית, גבוהה ב-20% מהסכום שהממשלה תכננה להוציא במקור כתמיכה במפעל האמוניה, והיא אינה כלולה בתקציב שאישרה לאחרונה הממשלה. גם אם יימצא הסכום (יש בתקציב די רזרבות, הזורמות לרוב לכיוונו של משרד הביטחון), תידרש חוות דעת כלכלית נוספת כדי לבחון את כדאיות הפרויקט.

המכרז שקיימה הממשלה כשל מסיבות כלכליות. האמוניה הוא חומר גלם לתעשיית הדשנים - חיפה כימיקלים וکیل מפיקות בעזרתן את הדשנים המיוצאים לרחבי העולם. על מנת להתחרות בשווקים, צריכים המפעלים לרכוש את האמוניה במחיר שאינו גבוה ממחיר האמוניה בשווקים הבינלאומיים. אולם בישראל קשה מאוד לייצר אמוניה במחיר תחרותי, שכן חומר הגלם העיקרי לייצורו הוא הגז הטבעי, הנמכר בישראל במחיר של 5.5 דולר ליחידת חום. מפעלי אמוניה בקטאר, למשל, רוכשים את הגז הטבעי במחיר של חצי דולר ואולי אף פחות.

הפרש המחירים העצום נובע בעיקר מהעובדה שבמקומות רבים, ובעיקר במדינות המפיקות נפט בכמויות גדולות, עלות ייצור הגז אפסית, בעוד שבישראל נדרשות מערכות מסובכות ויקרות יחסית. כלומר, גם אם מפעל האמוניה יצליח לרכוש את הגז במחיר הקרוב למחיר העלות שלו, הוא יתקשה להתחרות במחירים העולמיים של אמוניה מיובאת.

טראמפ מודע לסיכון שהוא נוטל על עצמו בהחלטה לכבול את חיפה כימיקלים למחירי הייצור של אמוניה בישראל, בעוד מתחריו בעולם נהנים מהמחיר הבינלאומי של המוצר, אך לא מדובר בהפסד מובטח. מחירי האמוניה תנודתיים מאוד. בנובמבר האחרון, כאשר התקיים המכרז הכושל, היה מחיר האמוניה בעולם 170 דולר לטונה. בימים אלה, במחיר עולמי של 240 דולר לטונה, תוכל חיפה כימיקלים להתחרות ולהרוויח. אבל קריסה במחירי האמוניה ושפל ממושך צפויים לחולל שמות - סגירת תעשיית הדשנים בישראל, ואובדן ההשקעה במפעל החדש.

שאלתי השבוע את טראמפ אם הוא מביא בחשבון שכל המאבק יתברר כתרגיל לדחיית הסגירה של מכל האמוניה, שבסופו לא יוקם כלל מפעל. הוא דחה את הספקולציה בתוקף: "אנחנו נותנים התחייבות להקמת המפעל בתוך שלוש שנים וכל אחד יוכל לראות מיד אם המפעל קם או לא. זה לא דבר שניתן יהיה להסתיר אותו ממישהו", אמר טראמפ.

ישראלים, החוצה

על רקע האזהרות מפני התחזקות השקל והסכנה ליצוא, כינס השבוע יו"ר ועדת הכלכלה, איתן כבל, דיון שנראה אנכרוניסטי משהו: מצוקת היצרנים המתקשים לעמוד בתחרות מול יבוא זול ומועדף.

השקל החזק אינו מתמרץ את הממשלה לפעול דווקא להקטנת היבוא. היבוא תורם להחלשת השקל ולשיפור מצבם של היצואנים, שהם גם התעשיינים החזקים ונותני הטון בהתאחדות ובמשק. המאבק על תוצרת הארץ שייך בעיקר לתעשיינים קטנים, הנאבקים על חייהם העסקיים מול אינסוף מתחרים יעילים וזולים מהמזרח וחברות אדירות כוח מהמערב. בתחרות על מכרזים של מוסדות

ממשלתיים, גוברת התחושה כי המתחרה האמיתי הוא שחיתותם של הפקידים.

בשיא ההתלהמות האשים כבל את מנהלי הרכש בנהנתנות: "במקום לנסוע לבית שמש או לפתח תקווה ולראות את המוצר, יש כאלה שמעדיפים לנסוע לארה"ב, לסיין או לפריז, ולעתים ההחלטה אם לרכוש תוצרת פתח תקווה או תוצרת סיין נופלת על בית המלון. מה לעשות שבפתח תקווה אין בתי מלון ואם המושבות לא כזו אטרקטיבית...".

בחלקים היותר רציניים של הדיון הואשמו גופים ממשלתיים ומוסדות נתמכים באי-יישום עקרונות של העדפת תוצרת ישראל במכרזים. חבר הוועדה איתן ברושי אף הציע לחוקק חוק ממלכתי שייתן עדיפות לתוצרת הארץ כאשר מחירי המוצרים דומים. אבל השיא היה כאשר אלי כהן, תעשיין העומד בראש מטה כחול-לבן בהתאחדות התעשיינים, הכריז: "באנו לכנסת לבקש שתיתנו לנו זכות לגשת למכרזים כשוויים מול שוויים - אנחנו נאכל את החברות הזרות לארוחת בוקר בלי מלח".

כהן סירב להסביר כיצד מופלות חברות ישראליות דווקא במכרזים מקומיים, אולם תעשיינים שהשתתפו בדיון סיפרו על מכרזים המתנים את ההשתתפות בכך ש"החברה המציעה תהיה זרה, לרוב מאירופה או מארה"ב".

תופעת המכרזים התפורים אינה זרה לשירות הציבורי. כשמדובר באיוש משרות בכירות, אין כמעט מכרזים המתנהלים כחוק. נוהל תפירת המכרזים הפך לכמעט לגיטימי נוכח הסרבול והאטיות של השיטה החוקית. הטיית מכרזים לרכישת ציוד ושירותים, שעליה העידו חלק מהמשתתפים בדיון, בעייתית ומסוכנת יותר. "מה אני יכול לעשות מול חברה זרה ועשירה מאירופה המזמינה את עורכי המכרז לטיול מפנק לצורך הכרת החברה, מוצריה, ומלונות היוקרה הסמוכים למטה ההנהלה שלה?", אומר אחד התעשיינים, שמסיבות מובנות העדיף ששמו לא יצוין.